

I TÉMA: A ROMÁNOK RÓMAISÁGA A TÖRTÉNÉSZEK SZERINT

A KÖZÉPKORI KRÓNIKÁSOK

Az első írott források a román népről a középkorban tűntek fel.

I. Bizánci források:

- VII. század **Strategikon** – nyelvük miatt rómaiaknak nevezi a románokat
- X. század - **VII. Biborbanszületett Konstantin** császár „A Birodalom kormányzásáról” című könyvében szintén a rómaiak elnevezést használja, mert Rómából jöttek és rómaiaknak nevezik magukat

II. Magyar források:

- XII. század **Anonymus** (Béla király névtelen jegyzője): A magyarok cselekedei (Gesta Hungarorum) – a magyarok, amikor Pannóniába érkeztek, szlávokat, bolgárokat és „blakokat, vagyis a rómaiak pásztoraikat” találtak ott
- XIII. század **Kézai Simon** (Hunok és magyarok cselekedetei) amikor a hunok Attila vezetésével Pannóniába jöttek, a rómaiak nagy része visszatért Itáliába, de a „vlachok, akik amazok pásztoraik és földművesei voltak”, itt maradtak

III. Vatikáni források:

- tudtak a románokról és arról, hogy ők „görög szertartást” követnek (ortodoxok voltak)

IV. Reneszánsz kori források:

- Poggio **Braccolini** – ő volt az első, aki elfogadta a román nép római eredetét; lejegyezte, hogy a Dunától északra élők úgy tartják, hogy ők egy Traianus által alapított telepés közösség leszármazottai
- Enea Silvio Piccolomini (később II. Pius pápa) – neki köszönhetően a románok római eredete bekerült az európai tudományos körforgásba
- Antonio Bonfini** (Mátyás király udvarában élt) – a románok „Traianus és a többi császár által Dáciába küldött légiók katonáiból és telepeseiből származnak” és a latin nyelvet beszélik
- Nicolaus Olahus, aki maga is román eredetű volt, elsőként állította Hungaria című könyvében azt, hogy a románok nyelve, szokásai és vallása egységes
- Johannes Honterus az általa készített térképen (1542) Daciának nevezte a románok által lakott területet

V. XVII. századi román krónikák:

- Grigore Ureche** „Moldva országának krónikája” és **Miron Costin** „A moldvaiak nemzetsége” című könyveikben azt írják, hogy „Rómából származunk, az ő szavaik keverednek a mi beszédünkben”
- Constantin Cantacuzino** „Valachia országának története” című könyvében kiemelte, hogy a dákok nem tűntek el a római uralom idején és a románok az ő leszármazottaik

→ Saját római származásukat a románok már régóta ismerték. A moldvai és havasalföldi krónikásoknak köszönhetően a római eredet bekerült a történetírásba. Később az Erdélyi Iskola (Școala Ardeleană) fegyverként használta ezt a tényt az erdélyi románság nemzeti és társadalmi egyenjogúságáért vívott harcban.

A ROMÁNOK RÓMAI EREDETE MINT POLITIKAI TÉNYEZŐ

A XVIII. századig a római eredetű lakosság történelmi folytonosságát a Kárpátok-Duna-Fekete-tenger térségében senki sem vonta kétségbe. II. József császár, gróf Teleki Sámuel, az Erdélyi Udvari Kancellária vezetője is a románokat Erdély legrégebbi lakóinak, a rómaiak leszármazottainak tartotta.

A XVIII. században kezdődött az erdélyi románok politikai jogokért folytatott harca:

- megalakult az Erdélyi Iskola (Școala Ardeleană)
- kiadták a Supplex Libellus Valachorumot (1791).

Ennek ellensúlyozásaként **Franz Sulzer kidolgozta a bevándorlási elméletet** (teoria imigraționistă):

- a románok nem a római telepések leszármazottai
- a Dunától délre alakultak ki, a bolgárok és albánok közelében
- átvették tőlük szókincsük egy részét és az ortodox vallást
- a XIII. század közepétől vándoroltak be a Dunától északra levő területre és Erdélybe,

ahol már itt voltak a magyarok meg a szászok.

Az elmélet célja a magyarok, szászok és székelyek kiváltságainak igazolása, a románok történelmi érveinek semlegesítése volt.

Az 1867-es Kiegyezés (= Osztrák-Magyar Monarchia létrejötte) után **Robert Rösler kibővítette Sulzer elméletét**, amit a továbbiakban **rösleri elméletnek** is neveznek. Új elemek:

- a dákok nagy része kipusztult a rómaiakkal folytatott harcok során
- akik megmaradtak, a rómaiaktól elszigetelten éltek
- a 165 éves római uralom (271-ben az aurelianusi visszavonulással ért véget) kevés volt az elrómaiadosáshoz.

Ezt az elméletet a románok régészeti és epigráfiai (= kőtáblákra vésett feliratok) bizonyítékokkal cáfolták.

B. P. Hașdeu-tól kezdve a román történettudomány kidolgozta a latin származás és **folytonosság elméletét**.

VITA A KONTINUITÁSRÓL

Két különböző elmélet ütközött egymással:

1. folytonosság (kontinuitás)

A XVIII. században, amikor kezdetét vette az erdélyi románok harca a többi nemzettel való egyenjogúságért, Franz Sulzer kidolgozta a bevándorlási elméletet („A hegyeken túli Dacia története” című könyvében). Úgy gondolta, hogy a románokról azért nincsenek írott források a nagy népvándorlás idején, mert akkor még nem is voltak Dáciában.

E. Gibbon angol történész is azt írta, hogy az Aurelianus által elrendelt visszavonulás után Dáciában maradt a lakosság nagy része.

Sulzer állításainak alaptalanságát kihangsúlyozták az Erdélyi Iskola képviselői (S. Micu, Gh. Șincai, P. Maior, I. Budai-Deleanu).

A Kiegyezés (1867) után írta meg Robert Rösler a „Dákok és rómaiak” és a „Római tanulmányok” című könyveit. A.D. Xenopol „Rösler elmélete” című munkájában válaszolt erre, legfontosabb érve az volt, hogy a beözönlők hulláma átment a volt Dácia tartomány lakossága felett, érintetlenül hagyva őket.

Sok külföldi történész is egyetértett a történelmi folytonosság elméletével: Th. Mommsen, I. Jung.